

Казимир ВОЗЬНИЙ

НОВІТНЯ СВІТОВА ЕКОНОМІЧНА КРИЗА І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УРОК

Досліджено у короткотерміновому періоді на прикладі країн-членів ЄС характер та систему взаємних зв'язків між глибиною економічної кризи, з одного боку, і рівнем глобалізації національних економік – з іншого. Проведено моніторинг емпіричних залежностей між темпами приросту ВВП та індексами глобалізації економік окремих країн.

Розвиток людської цивілізації у глобальному вимірі можливий лише на міцному економічному фундаменті, системі стійких та ефективних відносин виробництва, розподілу, обміну і власне споживання. З огляду на утилітарні інтереси та потреби "homo economicus", тобто людини економічної, найбільш соціально привабливим є варіант макроекономічної динаміки за якого національні економіки зазнають кількісного зростання, втіленого у системі макроекономічних показників, а також якісного і структурного вдосконалення, що забезпечує найбільш оптимальне використання економічних ресурсів планети. Такий макроекономічний "позитив" може забезпечити лише економічне зростання.

Проте капіталістична ринкова економіка, як показують новітні емпіричні макроекономічні дані, розвивається переважно нестабільно, змінюючи свою динаміку, інтенсивність та напрямок економічних процесів. Події, що відбуваються у світовій економіці протягом останніх місяців, – яскраве і болісне підтвердження цього. Економіка у черговий раз виявила свою нестабільність та вступила у найбільш негативну, кризову фазу власного саморозвитку, замкненого у глобалізований діловий цикл.

До XIX ст. циклічність розвитку ринкової системи господарювання не була яскраво вираженою, хоча її певні ознаки виявлялися й раніше. Коливання основних параметрів економічного середовища набували характерних циклічних особливостей відповідно до розвитку ринкової системи господарювання. Інтерес до проблеми "непостійності" економічної системи науковці почали виявляти ще в добу середньовіччя. Однак предметний науковий інтерес до проблеми нестабільності розвитку економічної системи виник тоді, коли торгівлі, фінансові, а пізніше і промислові кризи "заявили" про себе на повний голос. Спочатку вони охоплювали лише окремо взяті країни (насамперед Англію), а згодом набули всесвітнього характеру. Обмеженість емпіричних даних у XVIII – на початку XIX ст. не давала змоги достатньо вивчити природу економічних циклів. Лише на початку XIX ст. (1825 р., 1847 р.) економічні кризи почали регулярно повторюватися, що давало відповідну прикладну базу для теоретичних досліджень [3, 458]. Проблема циклічності в економіці у теоретичному форматі й досі перебуває у фазі активного розвитку.

Першим, хто відійшов від дослідження "непостійності" економічної системи у форматі "спад-підйом" та, власне, зацікавився проблемами номінальної циклічності став француз Клемент Жуглар (1819–1905 рр.). Крім цього, дослідженням природи ділового циклу займалися такі відомі учені, як М. Туган-Барановський,

М. Кондратьєв, С. Кузнець, Д. Китчин, В. Мітчел, В. Джевонс, Р. Макдональд, Т. Вільямс, Ж. Лескор, А. Афталъон, М. Ленуар, А. Шпитгоф, К. Каутський, Т. Веблен, К. Віксель, В. Парето, А. Гельфанд, К. Маркс, Г. Мур, Є. Слуцький, С. Юдзі та ін.

Актуальність подальшого дослідження проблеми "кризовості" в економіці зумовлена щонайменше трьома обставинами. По-перше, саме виникнення кризових збурень в економіці світу аргументує відкритість проблеми та її наукову привабливість. По-друге, дослідження економічних криз проводилося здебільшого у національному, а не глобалізованому вимірі. По-третє, проблеми нестабільності економічного розвитку мають високий соціальний пріоритет і статус завдяки таким своїм "асоціальним" виявам, як безробіття, спад обсягів виробництва, падіння реального рівня заробітної плати та добробуту.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб:

- дослідити глобальні аспекти світової економічної кризи;
- диференціювати особливості її впливу на різні регіони світу й окремі національні економіки;
- оцінити систему взаємозалежностей та впливів, що виявляються у глобалізованому світі;
- проаналізувати рівень взаємного зв'язку між ступенем глобалізації національних економік і глибиною кризових виявів, які можна було простежити протягом останніх місяців;
- вивчити характер впливу глобальних кризових явищ на динаміку інтеграційних процесів України на шляху до її вступу в ЄС.

Параметричне оцінювання кризових явищ, яких зазнають національні економіки й економіка світу загалом, гіпотетично може бути здійснене за допомогою таких основних характеристик, як **тривалість кризових виявів, амплітуда коливань проциклічних** (завантаження виробничих потужностей, загальний рівень цін, прибутки корпорацій, сукупний обсяг виробництва) і **контрциклічних** (рівень безробіття, кількість банкрутств, обсяги запасів готової продукції на складах фірм) макроекономічних показників та, зрештою, **номінальні абсолютні й відносні зміни цих же макроекономічних показників**. З огляду на реалії сучасної глобальної кризи і те, що вона ще не завершилась, давати їй параметричну оцінку з використанням такої її характеристики, як тривалість, ще рано. Криза триває і триватиме, за оцінками деяких фахівців, щонайменше 1,5–2 роки [11].

Найбільш мотивованим у цьому контексті є використання показників, що характеризують абсолютні та відносні зміни національних економік світу. В системі національного рахівництва найбільш репрезентативним серед усіх відомих показників буде показник обсягів ВВП, поданий в абсолютному вимірі і в динаміці. Крім цього, доцільно оцінити й рівень приросту (спаду) ВВП з диференціацією на докризову та власне кризову фази. Відповідну аналітику названих показників для країн Європейського Союзу приведено у табл. 1.

Дані табл. 1 показують, що, незважаючи на загальне зростання обсягів ВВП для країн ЄС загалом, яке становило 203,3 млрд. євро, у середині економічного союзу можна виділити кілька груп країн з різними варіантами макроекономічної динаміки і, відповідно, виявами кризовості. Для структурного аналізу динаміки ВВП країн, що належать до ЄС, ми провели статистичне групування усієї їхньої сукупності. Застосування формули Стерджеса [6, 50] ($n = 1 + 3,322 \lg N$, де n – розрахункове число груп, N – число одиниць сукупності, яка підлягає групуванню) при визначенні кількості груп та встановленні на їхній основі розмірів групових інтервалів дає у нашому випадку неприйнятні результати, оскільки для даної аналітичної су-

купності N становить 27 одиниць, а розрахункове значення кількості груп p відповідно дорівнює $5,75 \approx 6$. При такому варіанті розрахунку розмір інтервалу становитиме 5,25%, а це призведе до того, що у першій (від $-11,43\%$ до $-6,18\%$) та другій (від $-6,18\%$ до $-0,93\%$) групах буде лише по одній країні.

Таблиця 1

Динаміка обсягів ВВП країн Євросоюзу, EURO млрд. [9, 16–17]

№	Країна	Роки		Приріст (спад), +, –	
		2007	2008	млрд., EURO	%
1.	Німеччина	2422,9	2492,0	69,1	2,85
2.	Великобританія	2049,0	1814,8	-234,2	-11,43
3.	Франція	1892,1	1949,3	57,2	3,02
4.	Італія	1535,5	1585,1	49,6	3,23
5.	Іспанія	1050,6	1095,2	44,6	4,25
6.	Нідерланди	567,1	595,1	28,0	4,94
7.	Бельгія	334,9	348,9	14,0	4,18
8.	Швеція	331,2	326,4	-4,8	-0,99
9.	Польща	308,6	365,8	57,2	18,54
10.	Австрія	270,8	283,9	13,1	4,84
11.	Греція	228,2	244,0	15,8	6,92
12.	Данія	226,5	235,8	9,3	4,11
13.	Ірландія	190,6	186,6	-4,0	-2,1
14.	Фінляндія	179,7	186,2	6,5	3,62
15.	Португалія	163,1	167,4	4,3	2,64
16.	Чехія	127,1	152,6	25,5	20,06
17.	Румунія	123,8	139,3	15,5	12,52
18.	Угорщина	101,1	108,2	7,1	7,02
19.	Словаччина	54,9	65,8	10,9	19,85
20.	Люксембург	36,3	37,4	1,1	3,03
21.	Словенія	34,5	37,5	3,0	8,70
22.	Болгарія	28,9	33,9	5,0	17,30
23.	Литва	28,4	32,3	3,9	13,73
24.	Латвія	21,1	24,0	2,9	13,74
25.	Кіпр	15,7	16,9	1,2	7,64
26.	Естонія	15,3	16,5	1,2	7,84
27.	Мальта	5,4	5,7	0,3	5,56
ЄС всього		14350,3	14554,6	203,3	1,44

Покрокове зменшення кількості груп дало змогу виділити варіант групування, що передбачає формування лише трьох груп країн. Статистичне групування країн ЄС на основі аналізу значення показника приросту (спаду) національного ВВП у 2008 р., порівняно з 2007 р., з виділенням трьох груп, які ми провели, наведено у табл. 2.

У результаті цього групування ми отримали такі три групи з відповідними відкритими інтервалами значень приросту (спаду) ВВП:

- перша група: від 11,43% до -0,93(3)%;
- друга група: від 0,93(3)% до 9,56%;
- третя група: від 9,56% до 20,06%.

Кількісний розподіл країн за групами з методичної точки зору є також достатньо критичним, оскільки кількісний розподіл країн, зарахованих до відповідних груп,

вважаємо вкрай нерівномірним. Зокрема, перша група налічує лише три країни (Великобританія, Швеція й Ірландія), тоді як друга і третя групи відповідно – 17 та 7. Однак, зваживши на новизну і складність досліджуваної проблеми, на нашу думку, доцільно застосувати такий методичний інструмент з метою виявлення й опису системи взаємних зв'язків між рівнем глобалізації національних економік та макроекономічними параметрами, що характеризують глибину економічної кризи.

Таблиця 2

**Результати статистичного групування країн ЄС
за рівнем приросту (падіння) ВВП у 2008 р., порівняно з 2007 р.**

№	Країна	Роки		Приріст (спад), +, –	
		2007	2008	млрд., EURO	%
Перша група					
1.	Великобританія	2049,0	1814,8	-234,2	-11,43
2.	Швеція	331,2	326,4	-4,8	-0,99
3.	Ірландія	190,6	186,6	-4,0	-2,1
Середнє для першої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					-4,84
Друга група					
1.	Німеччина	2422,9	2492,0	69,1	2,85
2.	Франція	1892,1	1949,3	57,2	3,02
3.	Італія	1535,5	1585,1	49,6	3,23
4.	Іспанія	1050,6	1095,2	44,6	4,25
5.	Нідерланди	567,1	595,1	28,0	4,94
6.	Бельгія	334,9	348,9	14,0	4,18
7.	Австрія	270,8	283,9	13,1	4,84
8.	Греція	228,2	244,0	15,8	6,92
9.	Данія	226,5	235,8	9,3	4,11
10.	Фінляндія	179,7	186,2	6,5	3,62
11.	Португалія	163,1	167,4	4,3	2,64
12.	Угорщина	101,1	108,2	7,1	7,02
13.	Люксембург	36,3	37,4	1,1	3,03
14.	Словенія	34,5	37,5	3,0	8,70
15.	Кіпр	15,7	16,9	1,2	7,64
16.	Естонія	15,3	16,5	1,2	7,84
17.	Мальта	5,4	5,7	0,3	5,56
Середнє для другої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					4,96
Третя група					
1.	Польща	308,6	365,8	57,2	18,54
2.	Чехія	127,1	152,6	25,5	20,06
3.	Румунія	123,8	139,3	15,5	12,52
4.	Словаччина	54,9	65,8	10,9	19,85
5.	Болгарія	28,9	33,9	5,0	17,30
6.	Литва	28,4	32,3	3,9	13,73
7.	Латвія	21,1	24,0	2,9	13,74
Середнє для третьої групи значення темпу приросту (спаду) ВВП					16,53

Проаналізуємо специфіку і родові ознаки кожної з означених вище груп країн-членів ЄС.

Перша група. Країни, де чітко простежуються кризові вияви (Великобританія, Швеція й Ірландія). Для цієї групи країн характерним є зменшення обсягів ВВП як в

абсолютному (номінальному), так і у відносному вимірі. "Рекордсменом" цієї групи стала Великобританія, де обсяги номінального ВВП за один лише рік зменшилися на 234,2 млрд. євро, що у відсотковому еквіваленті становить $-11,43\%$. На думку лауреата Нобелівської премії з економіки за 2008 рік Пола Кругмана, Ірландія разом з кількома іншими європейськими державами, належить до країн, яким найбільше загрожує дефолт [7].

Друга група. Країни, де обсяги ВВП залишилися на попередньому рівні або зросли на відносно незначну величину. До цієї групи країн належать такі, як Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Фінляндія, Португалія та ін. Для них темп приросту ВВП в 2008 р. хоч і мав позитивне значення, але пересічно він не перевищував 5% . Ця група країн за результатами їхньої роботи у 2008 р. дала $64,6\%$ від консолідованого ВВП усього економічного союзу та налічує 17 країн, що, очевидно, й є його стабілізуючим економічним ядром в умовах глобальної економічної кризи.

Третя група. Країни, де обсяги ВВП мали за означений період яскраво виражену тенденцію до зростання як в абсолютному, так і у відносному вимірах. До цієї групи країн належать усі інші країни-учасники ЄС. Незаперечні лідери цієї групи країн – Чехія і Польща, де річний темп приросту ВВП становив відповідно $20,06\%$ та $18,54\%$. При цьому абсолютний приріст ВВП цих країн дорівнював відповідно 25,5 та 57,2 млрд. євро. Незважаючи на те, що індивідуальна частка країн цієї групи у структурі "союзного" ВВП є відносно невеликою і коливається в межах від $0,16\%$ (мінімум) для Латвії до $2,51\%$ (максимум) для Польщі, саме ці країни, очевидно, й забезпечили для ЄС сукупний позитивний макроекономічний результат у формі приросту консолідованого ВВП на рівні $1,44\%$.

Об'єктивний недолік наведеної вище аналітики проблеми полягає у тому, що вона здійснюється на основі аналізу номінальних величин ВВП, які враховують відповідно інфляційну складову. Крім цього, до уваги потрібно взяти й інше принципове застереження: з 27 країн-членів ЄС лише 13 замінили готівкову національну валюту на євро [2]. Ця обставина додатково ускладнює здійснення реального оцінювання обсягів ВВП країн-учасниць, адже при розрахунку консолідованого продукту ЄС проводиться перерахунок ВВП країни, яка використовує національну валюту і не ввійшла до єврозони. У цьому разі вже навіть на номінальний ВВП відповідних країн реально впливає динаміка девальвації чи ревальвації національної валюти відносно євро, "зменшуючи" чи "збільшуючи" таким чином макроекономічні показники окремої країни та союзу загалом. Вельми показовою щодо цього є Великобританія, яка для порятунку власних експортерів в умовах глобальної економічної кризи вдалася до керованої девальвації національної валюти і, як наслідок, до штучного та дуже різкого падіння номінального ВВП, оціненого в євро і врахованого у загальному показнику ЄС.

Сумарний мізерний річний приріст номінального ВВП країн-членів ЄС можна вважати у суто макроекономічному вимірі констатацією факту: економічна криза зачепила найбільш потужне економічне ядро Європи. Отже, питання у системі визначених завдань цієї статті полягає, власне, у тому, щоб оцінити, яким саме чином між собою пов'язані економічна криза і процеси світової та панєвропейської глобалізації.

Укладачі відомого й авторитетного енциклопедичного видання визначають глобалізацію як "...процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції й уніфікації. Основним наслідком цього є світовий поділ праці, міграція в масштабах всієї планети капіталу, людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технологічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який має системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства" [1].

Моніторинг рівня глобалізації національних економік проводять різні міжнародні структури й інституції з використанням варіативних методик кваліметричного оцінювання цього складного суспільного процесу. Найбільш поширеними є два варіанти індексу глобалізації.

Індекс глобалізації, "A. T. Kearney & Foreign Policy". Цей індекс глобалізації розраховується з 2004 р. і дає змогу оцінити процеси глобалізації в різних країнах світу. Він щорічно формується рейтинговою компанією "A. T. Kearney" та журналом "Foreign Policy". Його методичною основою є 14 показників, що характеризують якість та глибину процесів *економічної, політичної, технологічної й соціальної інтеграції*. При цьому кожен з чотирьох модулів оцінювання передбачає свої визначені складові. Оцінювання рівня економічної інтеграції ґрунтується на вивченні обсягів міжнародної торгівлі, прямих іноземних інвестицій, портфельних інвестицій і доходів від інвестицій. Інтенсивність персональних міжнародних контактів оцінюють на основі даних про міжнародні поїздки та туризм, кількість міжнародних телефонних переговорів, поштових відправлень тощо. Підставою для оцінювання рівня розвитку глобальних технологій вважається інформація про кількість інтернет-провайдерів і користувачів всесвітньої інформаційної павутини. Свідченням участі країни у глобальних політичних процесах є кількість міжнародних організацій і місій ООН, в яких країна бере участь, кількість іноземних дипломатичних представництв та ін.

У 2007 р. до світового рейтингу глобалізованості "A. T. Kearney & Foreign Policy" було внесено 72 країни світу, на території яких проживало близько 90% населення планети, а їхні економіки охоплювали понад 90% усього світового потенціалу [8].

Індекс глобалізації (KOF), Швейцарський інститут дослідження бізнес-циклів. За допомогою індексу глобалізації (KOF) здійснюється комплексне оцінювання входження країни до процесу глобалізації. Індекс з 2002 р. складається Швейцарським інститутом дослідження бізнес-циклів (м. Цюрих, Швейцарія).

Інтегральний показник глобалізації враховує три показники глобалізації – економічної, соціальної та політичної. Індекс глобалізації за системою KOF визначається з використанням вагових коефіцієнтів для відповідних його складових [4]. Кінцеву формулу розрахунку загального індексу глобалізації за методикою KOF можна подати таким чином:

$$I_g = 0,34 \cdot I_{ge} + 0,37 \cdot I_{gc} + 0,29 I_{gp}, \quad (1)$$

де I_g – загальний KOF-індекс глобалізації національної економіки;

I_{ge} – індекс економічної глобалізації;

I_{gc} – індекс соціальної глобалізації;

I_{gp} – індекс політичної глобалізації.

У 2007 р. до цього варіанта рейтингу глобалізації було внесено 122 країни світу [8]. У 2008 р. дослідники застосували методично модифіковану версію розрахунку KOF-індексу.

На основі світового KOF-рейтингу глобалізації країн у 2008 р. ми сформували відповідну вибірку для країн, які є членами Європейського Союзу (див. табл. 3).

Скориставшись результатами проведеного вище (табл. 2) статистичного групування, ми провели зіставлення групових показників темпу приросту (спаду) ВВП для країн, які є членами ЄС, з даними, що характеризують рівень глобалізації відповідних національних економік на основі KOF-індексу. В табл. 4 наведено результати розрахунку середніх для кожної з виділених груп країн-членів ЄС значень загального індексу глобалізації та його складових (показників економічної, соціальної й політичної глобалізації).

Проведене нами у табл. 5 зіставлення факторних (рівень глобалізації) та результативних (темп приросту ВВП) показників нашого макроекономічного аналізу

виявляє вельми цікаву взаємну залежність між виявами світової економічної кризи і рівнем глобалізації національних економік країн, які є членами ЄС. Цю закономірність можна визначити таким чином: чим вищий рівень глобалізації національної економіки країни, тим вона є вразливішою до виявів глобальної ж макроекономічної нестабільності.

До того ж ще кілька цікавих і неоднозначних залежностей виявляє аналіз взаємного зв'язку групових показників темпів приросту (спаду) ВВП країн-членів ЄС та окремих складових загального КОФ-індексу глобалізації. Відповідні згруповані дані подано у табл. 6. Якщо індекси соціальної й політичної глобалізації країн фактично дублюють механізм залежності¹ між відповідним загальним показником глобалізації і груповими темпами приросту (спаду) ВВП, то у випадку з показником економічної глобалізації цю закономірність порушено.

Таблиця 3
Рейтинг країн ЄС за рівнем індексу глобалізації КОФ у 2008 р.²

№	Країна	Показники глобалізації			
		загальний	економічна	соціальна	політична
1.	Бельгія	92,09	91,94	90,82	94,22
2.	Австрія	91,38	88,48	92,49	93,86
3.	Швеція	90,02	89,51	87,43	94,69
4.	Данія	88,42	87,97	88,64	88,72
5.	Нідерланди	88,40	88,04	89,41	87,38
6.	Великобританія	86,67	79,24	87,87	95,52
7.	Чехія	85,51	87,69	84,91	83,27
8.	Франція	85,38	77,42	84,17	98,64
9.	Фінляндія	84,65	88,85	83,65	80,13
10.	Німеччина	83,01	74,22	83,30	95,17
11.	Іспанія	82,73	82,19	77,48	91,49
12.	Угорщина	82,52	88,83	76,96	81,89
13.	Португалія	81,57	83,76	76,28	86,45
14.	Ірландія	79,82	85,47	77,72	74,91
15.	Італія	79,44	76,13	71,90	95,62
16.	Польща	78,42	73,50	74,70	91,12
17.	Словаччина	75,82	79,32	79,59	65,07
18.	Греція	73,43	73,55	66,45	83,85
19.	Люксембург	72,88	95,14	78,10	33,00
20.	Естонія	72,18	90,76	74,41	42,14
21.	Словенія	70,26	80,05	71,40	54,49
22.	Мальта	66,96	91,39	75,96	18,27
23.	Кіпр	65,93	86,40	69,34	31,38
24.	Румунія	65,31	69,65	48,35	84,82
25.	Болгарія	64,35	69,81	54,88	70,89
26.	Литва	63,90	78,96	61,36	46,13
27.	Латвія	63,24	81,37	69,91	27,12

¹ Зростання групових індексів соціальної та політичної глобалізації збігається з посиленням кризових явищ в економіці відповідних країн і, навпаки, чим нижчими є групові значення індексів соціальної та політичної глобалізації, тим менше відповідні групи країн піддаються кризовим виявам навіть глобального масштабу.

² Розроблено на основі джерела [12].

Таблиця 4

Розрахунок¹ середнього рівня показника глобалізації та його складових
за групами країн ЄС

№	Країна	Показники глобалізації			
		загальний	економічна	соціальна	політична
Перша група					
1.	Великобританія	86,67	79,24	87,87	95,52
2.	Швеція	90,02	89,51	87,43	94,69
3.	Ірландія	79,82	85,47	77,72	74,91
Середнє значення		85,50	84,74	84,34	88,37
Друга група					
1.	Німеччина	83,01	74,22	83,30	95,17
2.	Франція	85,38	77,42	84,17	98,64
3.	Італія	79,44	76,13	71,90	95,62
4.	Іспанія	82,73	82,19	77,48	91,49
5.	Нідерланди	88,40	88,04	89,41	87,38
6.	Бельгія	92,09	91,94	90,82	94,22
7.	Австрія	91,38	88,48	92,49	93,86
8.	Греція	73,43	73,55	66,45	83,85
9.	Данія	88,42	87,97	88,64	88,72
10.	Фінляндія	84,65	88,85	83,65	80,13
11.	Португалія	81,57	83,76	76,28	86,45
12.	Угорщина	82,52	88,83	76,96	81,89
13.	Люксембург	72,88	95,14	78,10	33,00
14.	Словенія	70,26	80,05	71,40	54,49
15.	Кіпр	65,93	86,40	69,34	31,38
16.	Естонія	72,18	90,76	74,41	42,14
17.	Мальта	66,96	91,39	75,96	18,27
Середнє значення		79,53	85,01	79,46	73,92
Третя група					
1.	Польща	78,42	73,50	74,70	91,12
2.	Чехія	85,51	87,69	84,91	83,27
3.	Румунія	65,31	69,65	48,35	84,82
4.	Словаччина	75,82	79,32	79,59	65,07
5.	Болгарія	64,35	69,81	54,88	70,89
6.	Литва	63,90	78,96	61,36	46,13
7.	Латвія	63,24	81,37	69,91	27,12
Середнє значення		70,94	77,19	67,67	66,92

Таблиця 5

Порівняння групових показників спаду (приросту) ВВП країн-членів ЄС
та показників рівня глобалізації їхніх економік на основі даних 2008 р.

№ з/п	Група країн ЄС	Значення середнього показника:	
		зростання (спаду) ВВП, %	глобалізації
1.	Перша	-4,84	85,50
2.	Друга	4,96	79,53
3.	Третя	16,53	70,94

¹ Зроблено на основі KOF-індексу глобалізації.

Таблиця 6

Порівняння групових показників спаду (приросту) ВВП країн-членів ЄС та диференційованих показників рівня глобалізації їхніх економік на основі даних 2008 р.

№ з/п	Група країн ЄС	Значення середнього показника:			
		зростання (спаду) ВВП, %	глобалізації		
			економічна	соціальна	політична
1.	Перша	-4,84	84,74	84,34	88,37
2.	Друга	4,96	85,01	79,46	73,92
3.	Третя	16,53	77,19	67,67	66,92

Отже, ще донедавна бездоганна і непорушна, на перший погляд, логіка взаємного зв'язку між процесами глобалізації та загальною динамікою макроекономічних процесів у світі цілком могла бути описана у такий спосіб: "Практика підтвердила лінійну залежність між характером і ступенем участі тієї або іншої країни у міжнародному поділі праці та світовому відтворенні (фактично йдеться про рівень глобалізації національних економік – К. В.) і параметрами економічного зростання. Чим більшою та результативнішою є така участь, тим вищими будуть темпи зростання й ступінь ефективності всієї економіки, і навпаки" [5, 90]. Однак дослідження, які ми провели, виявляють певні ознаки того, що така, на перший погляд, логічна система залежностей в умовах новітньої світової глобалізованої кризи потребує більш предметного осмислення та переоцінювання з урахуванням таких узагальнень:

1. Будь-яке об'єднання виробничих ресурсів, помножене на економічну свободу, мобільність робочої сили, відсутність у середині глобалізованих структур внутрішніх бар'єрів для руху товарів, робіт та послуг, спричиняє дію відомого синергетичного ефекту і, відповідно, зростання сумарної продуктивності системної структури.

2. Відносно невеликі за розміром країни, такі як Ірландія чи Швеція, які мають відносно невеликі внутрішні ринки, але висококваліфіковану робочу силу та передові технології, використали глобальні ринки для того, щоб отримати ті товари, послуги і фінансові засоби, які вони не спроможні самостійно виробити ресурсами власних національних економік. Водночас вони глобалізували також свої унікальні ресурси (вигідне географічне положення, геокліматичні ресурси, людський капітал тощо), що й забезпечило їм місце та значно вищу значущість у глобальному світовому розподілі праці та ресурсів.

3. Глобалізація як явище спричиняє своєрідне явище "економічної адсорбції" щодо країн, які є учасниками об'єднань й інтеграційних процесів, робить їх взаємно більш залежними і вразливими до різних виявів макроекономічної нестабільності, шоків та потрясінь.

4. Глобалізована економіка світу, уражена планетарною кризою, транспонує макроекономічні шоки як у ресурсному, так і в ринковому напрямку, посилюючи таким чином нестійкість національних економік.

5. Український досвід щодо глобальної економічної кризи у такому контексті потребує окремого вивчення та додаткового осмислення, оскільки він жодним чином не вписується ні у традиційну, ні в означену цією статтею логіку взаємного зв'язку виявів світової економічної кризи і процесів планетарної глобалізації економічного життя людини.

Література

1. Глобализация [Электронный ресурс] // Википедия: Свободная энциклопедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.

2. Евро [Електронний ресурс] // Традиция: Русская энциклопедия. – Режим доступа: <http://traditio.ru/wiki/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE>.
3. Економічна теорія: політична економія: підруч. / за заг. ред. С. І. Юрія. – К.: Кондор, 2009. – 604 с.
4. Згуровський О. Війни глобалізації [Електронний ресурс] / Олександр Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. – 30 верес. – 6 жовт. (№ 37). – С. 6. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/1000/1600/54652/>.
5. Игнацкая М. А. Роль процессов глобализации в становлении новой экономики / М. А. Игнацкая // Вестник Российского университета дружбы народов. Сер. Политология. – 2006. – № 1 (6). – С. 88–99.
6. Лугінін О. Є. Статистика національної економіки та світового господарства: навч. посіб. / О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 502 с.
7. Какие страны приблизились к дефолту? [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://realit.km.ua/publications-view-1462.html>.
8. Сидоренко О. США, Швейцарія та Данія очолили рейтинг ВЕФ за індексом глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Ольга Сидоренко // Дзеркало тижня. – 2007. – 11–18 лист. (№ 42). – Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2020/61061/>.
9. Струк О. Дорогі боржники [Електронний ресурс] / Олена Струк // Контракти. – 2009. – 23 берез. (№ 12). – С. 16–17. – Режим доступу: <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/26/12200911632.html>.
10. Хазин М. Теория кризиса [Електронний ресурс] // Доклад на конференции в г. Модена, Италия, 9 июля 2008 г. – Режим доступа: <http://worldcrisis.ru/crisis/473153>.
11. Шкарпова О. Світ після кризи [Електронний ресурс] / Олена Шкарпова, Костянтин Дружержченко, Вікторія Руденко // Контракти. – 2008. – 20 жовт. (№ 42). – С. 24–27. – Режим доступу: <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/45/42200811098.html>.
12. Dreher A. Measuring Globalization / Axel Dreher, Noel Gaston, Pim Martens // Gauging its Consequence. – New York: Springer, 2008.